

הערביים היהודים שדיברו ומשם הגיעו גם לספרותם הכתובה בערבית היהודית.⁸⁰ לפיכך תמצא שבתרגומים הערביים של יהודי חלב שכיחים יסודות ארמיים הן מאלה המשותפים ללהג הערבי של חלב ליהודים וללא יהודים והן מאלה המיוחדים ללהג היהודי בלבד.

בין היסודות הארמיים המשוקעים בערבית המדוברת בחלב בולטים במיוחד שמות מתחומי החקלאות, הפאונה והפלורה.
1. חקליה – "שדה". בכל תרגומי יהודי סוריה, בכל מקום במקרא, תורגם "שדה" בשם הארמי "חקליה" והוא הדבר גם בפי לא יהודים, הן בסוריה והן בארץ ישראל.⁸¹ לעומת זאת לתרגום "שדה" בדרך כלל בעיראק ובמצרים, הן בלהגים הערביים היהודיים והן בלהגים הערביים הלא יהודים, משמשות מילים ערביות אחרות.

2. דליה – "גפן". מתורגם בערבית היהודית הסורית "דליה" (כמו למשל בר' מ 9) וכן הדבר בלהג הערבי שבארץ ישראל,⁸² אך לא כן הדבר בלהגים הערביים של עיראק ושל מצרים.

3. אלכזברה – "כזרע גד" (שמ' טז 31) מתורגם בתרגומנו "כיבזיר אלגזברה", ובתרגומים החלביים האחרים "כיבזיר אלכזברה" (בג), וכן הדבר בתרגום רס"ג: "בזר אלכסברה", היא המילה "כוסברתא" שבארמית.⁸³

4. אלכרסינה – "כסמת" (שמ' ט 32) מתורגמת בכל התרגומים: אלכרסינה.⁸⁴

5. כסח – "תזמר" (ויק' כה 3) בכל התרגומים: "תכסח", כבאוונקלוס (תכסח). זאת המילה היא ארמית, שכן "כסח" בערבית משמעו "לנקות", "לסלק", אך לא "לזמור".

6. נצב – "נטע" מתורגם בתרגומי התורה מסוריה כ"נצב" (למשל בר' ט 20, דב' ו 16) ויסודו בארמית⁸⁵ בלהגי עיראק ומצרים לא מצאנו פועל זה במשמעות זאת.

7. שפנין – "תורים" מתורגמים בתרגומים הערביים יהודים החל מתרגום רס"ג במילה הארמית "שפנין" (למשל ויק' א 14; ה 7, 11), כבאוונקלוס, השאולה מארמית לערבית.⁸⁶

8. מרעז – "עזים" (שמ' כה 4) תורגם "מרעז", וכן הוא התרגום אצל רס"ג ואף מילה זו שאולה מארמית.⁸⁷

מונחים ושמות מתחומים נוספים חדרו לערבית הסורית, כגון:
9. ניר – "על" תורגם בשרח החלבי הארמי ב"ניר" (ויק' כו 13; במ' יט 2 ועוד), וכן בשרחים שבלהגים הערביים האחרים.⁸⁸

29. סנה (שמ' ג) – סנה. בג ד תרגמו: עיליק. אין לדעת אם המתרגם הלך בעקבות תרגום רס"ג שתרגם "סנא" או נגרר אחר העברית.

30. מגרש (במ' לה 2 ועוד) – מגראש. הכתיב בג והיא כציון תנועה על דרך הערבית, אך אין מילה כזאת בערבית.

31. העשר (בר' לא 10) – אלעישיר. אין בערבית. אם זהו יסוד עברי יש להניח שנגזר מהמילה "עשיר" השכיחה בערבית היהודית ובכלל זו בערבית היהודית סורית. ב תרגם: דוליה.

32. עשב (בר' א 11; ב 5; שמ' ט 22, 25; דב' י 15 ועוד) – עיסיב. גם כאן אין לדעת בבירור אם מדובר ביסוד עברי שכיח בלשון הערבית היהודית הסורית או שאין כאן אלא היגררות אחר העברית, שכן לא מצאנו בערבית "עיסיב" אלא "עישיב" בלבד. בערבית הסורית, לפי ברתלמי, יש פעל ^casseb, ^yasseb במשמע 'לנכש עשבים'. לגבי שמות ציין שיש ^cessybe במשמע 'עשב רע' וציין שזה בא מן הסורית ^cesbā במשמע 'עשב רע' (ברתלמי 1935, עמ' 528).

יש שהשתמש המתרגם במילה בערבית הדומה למילה עברית למרות שבערבית משמעותה שונה, כגון:
33. ברד (שמ' ט 34) – ברד. בערבית משמעות "ברד" היא קור ולא גשם שקפא. אפילו "וימטר ה' ברד" (שם) תרגם מתרגמנו כ"ברד" בעברית ואין לדעת אם "ברד" שכאן הוא יסוד עברי או שיש כאן חידוש בשורש ערבי זהה.

ראוי לציין שמילים עבריות שרגילים שלא לתרגמן בשרחים מצפוף אפריקה וכן גם במידה מסויימת במזרח בקרב יהודי עיראק ומצרים כמו "יבם", "שעטנז", "שופר"⁷⁹ הם נתרגמו לערבית בשרחים של יהודי סוריה.

ג. על היסודות הארמיים
הארמית שימשה כלשון דיבור וכלשון כתיבה בסוריה, בבבל ובארץ ישראל למעלה מאלף וחמש מאות שנה, החל מן המאה השביעית לפני הספירה ועד למאות התשיעית והעשירית לספירה. הארמית נדחקה מארצות אלה עם הכיבוש הערבי באמצע המאה השביעית והערבית שפת הכובשים דחקה את אט את רגלי הארמית ובאה במקומה, הן כלשון דיבור, הן כלשון כתיבה. הארמית המשיכה בארצות אלה להיות שפת דיבור וכתובה עד המאה העשירית, עד שנעלמה ברוב המקומות האלה ונשארה במקומות בודדים. כיוון שתהליך היעלמות הארמית נמשך זמן רב, היא השפיעה על הערבית, במיוחד על הערבית המדוברת ויסודות ארמיים ניכרים חדרו ללהגים הערביים. בלהגים הערביים הסוריים נשתמר משקע נכבד של הארמית ונראה לי שבלהגים היהודים המשקע גדול אף מזה שבלהגים המוסלמיים, כי נוסף ליסודות הארמיים שנשתקעו בערבית בסוריה בכל הלהגים היו ליהודים מונחים ומושגים ארמיים יהודיים שהמשיכו להתקיים בתוך הלהגים

79. ראה בראשור 1998, עמ' 173-197.

80. ראה בפירוט אבישור 1993, עמ' 24-1; אבישור 2001.
81. ראה פרנקל 1886, עמ' 129; ברתלמי 1935, עמ' 167; פריחה 1947, עמ' 36.
82. ראה פרנקל 1886, עמ' 134; ברתלמי 1935, עמ' 249; פריחה 1947, עמ' 50.
83. ראה פירוש הראב"ע על אתר.
84. ראה לענין זה גם אבישור 1998, עמ' 39.
85. ראה ברתלמי 1935, עמ' 829; פריחה 1947, עמ' 181.
86. ראה פרנקל 1886, עמ' 118; אבישור 1998, עמ' 25-26.
87. ראה פרנקל 1886, עמ' 43; רצהבי 1985, עמ' 27.
88. ראה פרנקל 1886, עמ' 131, 94; אבישור 1998, עמ' 25.